

## บทที่ 5

### สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน

### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ สรุปสาระสำคัญของการศึกษาได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู”

ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม ความคิดเห็นของผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ อาชชวะ ตปะ อวิโรธนะ และ ต้ำสุดได้แก่ ทาน

ความคิดเห็นของครู ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม

ความคิดเห็นของครูต่อผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ อาชวะ ตปะ และต่ำสุดได้แก่ ปรিজาคะ

**จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน ”**

ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามอายุของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านขันติ พบว่าผู้บริหาร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จำแนกประสบการณ์การทำงานผู้บริหาร พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

**จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1” ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน**

ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกอายุ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่แตกต่างกัน และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านปรিজาคะ พบว่า มีความแตกต่างกัน และเป็นไปตามสมมติฐาน

## อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นความสำคัญถึงการค้นพบในการศึกษาในครั้งนี้ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยรอบแนวคิดและสมมุติฐานของการวิจัยดังนี้

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม ผู้บริหารมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ อาชชวะ ตปะ อวิโรชนะ และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านทาน เพราะที่ผู้บริหารควรสร้างคุณธรรมระหว่างโรงเรียนเพื่อทำให้ครู-อาจารย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยในความคิดเห็นของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 86)ว่า “ครูตามแบบฉบับมักจะมีได้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยทรัพย์เพราะด้วยอำนาจและอิทธิพล ซึ่งเป็นเหตุทำให้สามารถผูกพันจิตใจผู้เป็นศิษย์ให้รักใคร่ไว้ใจและเคารพเชื่อฟังได้อย่างแน่นแฟ้น และสามารถที่จะสั่งสอนถ่ายทอดทั้งวิชาความรู้ ทั้งจิตใจและมารยาทที่ดี ให้แก่ศิษย์ได้พร้อมมูล”และสอดคล้องกับงานวิจัยของ(อุดม คิ้วเดช, 2536, หน้า 112-117)ที่ว่า “ไว้ว่าครูต้องประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรมไม่แสวงหาประโยชน์ตนเองและผู้อื่นโดยมิชอบ และต้องไม่เบียดบัง ใช้แรงงานหรือนำผลงานของไปเพื่อประโยชน์ส่วนยังสอดคล้องกับจรรยาบรรณของครูซึ่งทางคุรุสภากำหนดไว้เมื่อ พ.ศ. 2539

ผลการวิจัยพบว่า ในความคิดเห็นของครู ต่อผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ อาชชวะ ตปะ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ปริจาคะ เพราะที่ผู้บริหารไม่ค่อยมีทรัพย์สินเงินทองมากนักจึงจัดทุนในเพื่อการศึกษาน้อยและเพียงพอต่อสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อ ไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ผลการวิจัยในความคิดเห็นของครูซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 33) มาตรฐานที่ 21 กล่าวไว้ชัดเจนในตัวบ่งชี้ที่ว่าครูต้องมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตน ให้กับการพัฒนา ผู้เรียน และมีความเอื้ออาทรเข้าใจ และเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน และยังตรงกับระเบียบประเพณี ว่าด้วย

จรรยาบรรณและวินัยของครูและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำนักงานเลขาธิการ ศุภสภา, 2541, หน้า รongปก)วางไว้ว่าครูต้องประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม โดยเห็นแก่ประโยชน์อันมิชอบและต้องไม่เบียดบังใช้แรงงานหรือนำผลงานของศิษย์ไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนอีกเช่นเดียวกัน

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัยพบว่า พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามอายุของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านชนิดพบว่าผู้บริหาร มีความแตกต่างกัน และเป็นไปตามสมมุติฐาน เพราะว่า ผู้บริหารต้องมีความอดทนต่อความยากลำบากทั้งทางกายและใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จผู้บริหารควรมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป ผลการวิจัยในความคิดเห็นของผู้บริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน ศรีประสิทธิ์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการบริหาร โรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีการบริหารงานรวมทุกด้าน และแยกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ 2 มีการบริหารงานด้านการจัดการ ด้านแผนงานของโรงเรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ด้านการให้ขวัญและกำลังใจ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านการรายงานผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการของผู้บริหาร พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านปรีจางจะ และด้านอาชชวะ พบว่าผู้บริหาร มีความแตกต่างกัน และเป็นไปตามสมมุติฐาน เพราะว่า ผู้บริหารใช้เวลาว่างในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ปล่อยให้ปละละเลยจนทำให้การงานเสียหายควรมีเวลาให้กับงานให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยในความคิดเห็นของผู้บริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนศักดิ์ เขียวขำ

(2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอนพบว่าการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารทั้ง 4 ขั้นตอน มีการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขั้นตอนการจัดองค์กร ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการประเมินผล ตามลำดับ

**จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1” ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน**

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกอายุ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ครูมีอายุไม่แตกต่างกันในด้านความคิดทุกๆ ข้อ มีความสอดคล้องกันหมดจึงทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และครูควรเป็นตัวอย่างในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พลสุข สังข์รุ่ง, 2520, หน้า 109) กล่าวว่า ทศพิชราชธรรมทั้ง 8 ด้านเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีคุณธรรมจริยธรรมสูงมากเป็นที่น่าภูมิใจของสังคมผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนสืบต่อไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสนีย์ สังข์ทอง, 2536, บทคัดย่อ) พบว่าครูผู้สอนผู้บริหารมีทัศนคติไม่แตกต่างกันในด้านคุณธรรมจริยธรรมและสอดคล้องกับณรงค์ จันทชุม (2531, บทคัดย่อ) พบว่า แบบผู้นำของผู้บริหารแบบมุ่งงานสูง-สัมพันธ์สูงมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของครู

ความคิดเห็นของครูต่อผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ครูในด้านประสบการณ์นั้นไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากน้อยแค่ไหนก็มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพได้ ในการศึกษาครูนอกจากเป็นผู้ให้หรือผู้ถ่ายทอดศิลปวิทยาแล้ว จะต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยนำให้เด็กใช้ความคิดที่ถูกต้องถูกวิธีแล้วช่วยให้รู้หาเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ผกา เศรษฐจันทร์ และคณะ, 2529, หน้า 104-104) พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพดังกล่าวเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่

แตกต่างกันจะเป็นส่วนของจรรยาบรรณที่เน้นความจำเพาะตามเอกลักษณ์ของวิชาชีพแต่ละวิชาชีพ เท่านั้น ว่ามีข้อควรปฏิบัติและข้อควรเว้นปฏิบัติ อย่างไรในทางวิชาชีพ และได้สรุปลักษณะตรงกัน ทั้ง 7 สาขา ว่ามีลักษณะจรรยาบรรณเหมือนกันอยู่ 5 ประการ และประการที่สำคัญที่สุดคือ ความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพ และการชำระไว้ ซึ่งเกียรติและศักดิ์แห่งวิชาชีพ ด้วยการปฏิบัติอย่าง ถูกทำนองคลองธรรม และถูกต้องด้วยกฎหมาย

## ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากคำที่ต่ำสุดดังนี้

### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทองและวัตถุสิ่งของต่าง ๆ
- 1.2 ผู้บริหารควรมีสติสัมปชัญญะ รู้จักยับยั้งชั่งใจ
- 1.3 ผู้บริหารควรบริจาคทุนการศึกษาให้รางวัลแก่ผู้ที่มีคุณงามความดีประสบผลสำเร็จในการทำงาน
- 1.4 ผู้บริหารควรใช้เวลาว่างในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ ไม่ปล่อยปละละเลยจนทำให้การทำงานเสียหาย
- 1.5 ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นปรับปรุงตนเองให้สมกับสถานการณ์ต่าง ๆ
- 1.6 ผู้บริหารควรทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนดไว้
- 1.7 ผู้บริหารควรมีการควบคุมอารมณ์ได้ดีไม่โกรธและเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 1.8 ผู้บริหารควรมีการลงโทษผู้ประพฤติผิดด้วยความเป็นธรรม
- 1.9 ผู้บริหารควรมีความอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นและยอมรับผิดและนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- 1.10 ผู้บริหารควรวางตนเองหนักแน่นในธรรมไม่เอนเอียงหวั่นไหวจากถ้อยคำที่ดีหรือร้าย

### ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระหว่างคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาล เอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควร ทำการศึกษา ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยควรศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อ เปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้

2.2 ผู้วิจัยควรศึกษาจิตสำนึกของผู้บริหารกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์กันหรือไม่

2.3 กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นผู้รับผิดชอบศึกษาแนวทางแก้ไขให้ผู้บริหารและ ครุมีแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาดูแลด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ